

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2022.7.39>**CECHY INTERAKCJI PODMIOTÓW ŚRODKI ZWALCZANIA CYBERPRZESTĘPCZOŚCI****Oleksandr Kabysz**

*aspirant Szkoły Badawczej im
Instytut Prawa Publicznego (Kijów, Ukraina)
ORCID ID: 0009-0006-9137-0266
oleksandr_kabysh@ukr.net*

Adnotacja. Artykuł, na podstawie analizy poglądów naukowych naukowców, ukazuje istotę pojęcia „interakcja” jako ogólnej kategorii naukowej oraz jako formy współpracy pomiędzy różnymi podmiotami, która zakłada ogólną celowość, spójność i koordynację ich działań. Pracować, aby wypełnić wspólne bieżące zadania i osiągnąć ostateczny cel. Podkreślono zestaw kluczowych cech odróżniających interakcję środków przeciwdziałania cyberprzestępczości i podkreślono treść każdego z nich. Stwierdzono, że interakcja podmiotów w walce z cyberprzestępczością jest modelem relacji społecznych regulowanym normami gałęzi prawa administracyjnego, który przewiduje ścisłą współpracę informacyjną i organizacyjną, konsolidację zasobów, realizację wspólnych działań, jak również a także podział odpowiedzialności w procesie prowadzenia działań o znaczeniu państwowym w kierunku przeciwdziałania i zapobiegania czynom społecznie niebezpiecznym składającym się na strukturę cyberprzestępczości.

Słowa kluczowe: środki zaradcze, cyberprzestępczość, podmioty, organy państwowe, stosunki prawne.

PECULIARITIES OF THE INTERACTION OF CYBERCRIME COUNTERMEASURES**Oleksandr Kabysh**

*Graduate Student of the Scientific and Research
Institute of Public Law (Kyiv, Ukraine)
ORCID ID: 0009-0006-9137-0266
oleksandr_kabysh@ukr.net*

Abstract. The article, based on the analysis of the scientific views of scientists, reveals the essence of the concept of "interaction" as a general scientific category and as a form of cooperation between various subjects, which involves general purposefulness, coherence, and coordination of their work in order to fulfill common current tasks and achieve the ultimate goal. A set of key features that distinguish the interaction of cybercrime countermeasures is highlighted and the content of each of them is highlighted. It was concluded that the interaction of subjects in the fight against cybercrime is a model of social relations regulated by the norms of the administrative branch of law, which provides for close informational and organizational cooperation, consolidation of resources, the implementation of joint measures, as well as the division of responsibility in the process of carrying out state-significant activities in the direction of counteraction and prevention of socially dangerous acts that make up the structure of cybercrime.

Key words: countermeasures, cybercrime, subjects, state authorities, legal relations.

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ СУБ'ЄКТІВ ПРОТИДІЇ КІБЕРЗЛОЧИННОСТІ**Oleksandr Kabiш**

*аспірант Науково-дослідного
інституту публічного права (Київ, Україна)
ORCID ID: 0009-0006-9137-0266
oleksandr_kabysh@ukr.net*

Анотація. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених, розкрито сутність поняття «взаємодія» як загальнонаукової категорії, та як форми співпраці між різними суб'єктами, яка передбачає загальну цілеспрямованість, узгодженість, координованість їх роботи задля виконання спільних поточних завдань та досягнення кінцевої мети. Виділено набір ключових особливостей, які вирізняють взаємодію суб'єктів протидії кіберзлочинності та висвітлено зміст кожної з них. Зроблено висновок, що взаємодія суб'єктів протидії кіберзлочинності – це регламентована нормами адміністративної галузі права модель суспільних відносин, яка передбачає тісну інформаційно-організаційну співпрацю, консолідацію ресурсів, реалізацію спільних заходів, а також поділ відповідальності у процесі здійснення державно-значущої діяльності у напрямку протидії та запобігання суспільно-небезпечним діянням, які складають структуру кіберзлочинності.

Ключові слова: протидія, кіберзлочинність, суб'єкти, органи державної влади, правовідносини.

Постановка проблеми. Використання сучасних інформаційних технологій у державних і недержавних структурах, а також у суспільстві в цілому, стає однією з ключових складових боротьби з проблемами інформаційної безпеки. Окрім очевидного збитку, завданого можливими випадками незаконного доступу до інформації, її зміною або знищенням, процес інформатизації може стати джерелом загрози для державної безпеки та прав людини. Так, злочинці активно користуються сучасними комп'ютерними засобами та інформаційними технологіями у своїх злочинних діях, зокрема розповсюдження комп'ютерних вірусів, порнографії, шахрайство з використанням пластикових платіжних карток, крадіжки коштів з банківських рахунків та комп'ютерний тероризм. Це лише декілька прикладів кіберзлочинності, яка поширюється і вдосконалюється завдяки новим інструментам і технологіям. А відтак, важливим напрямком діяльності держави є здійснення протидії цьому негативному явищу, що передбачає взаємодію спеціально уповноважених суб'єктів.

Стан дослідження проблеми. Проблема кіберзлочинності є актуальною темою наукових досліджень більше ніж останні десять років, що пов'язано із стрімким розвитком цифрових технологій та незаконною діяльністю осіб, які використовують їх із порушенням прав і свобод людини і громадянина. Так, вказаній проблематиці приділялась увага у працях: Д.С. Азарова, П.П. Андрушко, В.О. Голубєва, В.П. Захарова, С.О. Заянчуковського, М.С. Кучеренко, І.В. Кобзева, Н.С. Козака, С.Й. Кравчука М.Ю. Литвинова, та багатьох інших вчених. Втім, незважаючи на чималу кількість теоретичних здобутків, в науковій літературі відчувається брак комплексних теоретичних досліджень, присвячених проблемі взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності.

Саме тому метою статті є: розкрити особливості взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності в Україні.

Виклад основного матеріалу. З точки зору етимології взаємодія – це взаємний зв'язок між предметами у дії, а також погоджена дія між ким-, чим-небудь. Часто дане слово співвідносять із поняттям «координація», яке походить від лат. «со» – спільно, «ordinatio» – погодження, узгодження, взаємопов'язування, упорядкування (Білодід, 1975; Бусел, 2005; Чумак, 2011; Батраченко, 2019). Поряд із вихідним, словниковим змістом, існують інші, науково-галузеві інтерпретації зазначеного терміну. Так, у філософії взаємодія – це відносини, які породжують єдність речей та процесів відчуття. Її також розглядають, як категорію, що відображає вплив одного об'єкта на інший, їх взаємну обумовленість та породження одним об'єктом іншого. Психологія тлумачить взаємодію як взаємне злиття душі та тіла, психічного та фізичного, у військовій науці – узгодження бойових дій військ для досягнення загальної мети (Лисенко, 2018: 60). У соціологічних науках взаємодія – це діяльність людини разом із іншими представниками соціуму, наприклад: навчається, працює тощо (Тернопільська, 2009: 450). Логіка надає наступне розуміння зазначеної категорії: загальна форма зв'язку предметів, явищ, об'єктивної дійсності, а також зв'язків думок, що є відображенням предметів, явищ та їх зв'язків і відносин у свідомості людини (Ковальов, 2007).

З вищевказаного виходить, що взаємодія – це особлива форма взаємовідносин між певними суб'єктами, яка передбачає загальну цілеспрямованість, узгодженість, координованість їх діяльності задля виконання спільних поточних завдань та досягнення кінцевої мети. Взаємодія має цілком добровільний характер, адже в її основі лежить співпраця, однакове прагнення та заінтересованість кожного суб'єкта досягти поставлених цілей. Однак, це найбільш базове розуміння досліджуваної категорії, яке може отримати певну специфіку в залежності від зовнішнього контексту. Так, унікальні властивості взаємодія отримує, коли її учасниками є суб'єкти протидії кіберзлочинності.

Ключове питання змісту взаємодії відіграє об'єкт, з приводу якого дана форма відносин виникає. Саме він визначає інтенсивність, структуру зв'язків та статус суб'єктів співпраці. В нашому випадку об'єктом є складна категорія – кіберзлочинність. Відповідно до Закону України «Про основні засади забезпечення кібербезпеки України» від 05.10.2017 №2161-VIII кіберзлочинність – це сукупність кіберзлочинів – суспільно небезпечних винних діянь у кіберпросторі та/або з його використанням, відповідальність за які передбачена законом України про кримінальну відповідальність та/або які визнано злочином міжнародними договорами України (Про основні засади забезпечення кібербезпеки України, 2017).

Взаємодія у сфері кіберзлочинності передбачає те, що її суб'єкти мають справу із комплексним, негативним соціальним явищем, яке складається із великого масиву суспільно-небезпечних діянь за які передбачено кримінальне покарання згідно до законодавства України. З цього ж виходить інша особливість цієї категорії, яка полягає у тому, що учасники взаємодії провадять спеціальний різновид діяльності – протидію кіберзлочинам.

Слово «протидія» у словниках розкривається як дія, спрямована проти іншої дії, перешкоджає їй (Білодід, 1975). Відносно тлумачення категорії «протидія злочинності» серед науковців існує дискусія. Так, В.М. Куц тлумачить її, як складне соціально-правове явище та поняття про нього, в якому відображається теорія і практика специфічної соціально-управлінської діяльності та суспільних і приватних ініціатив, а також кримінально-юстиційних зусиль, спрямованих на перешкоджання вчиненню кримінальних правопорушень та реагування на їх вчинення (Куц, 2009). С.Г. Міщенко зазначає, що протидія злочинності за своїм характером є правоохоронною діяльністю, яка розглядається, як багатофункціональне і різноаспектне поняття, що охоплює практично всі сфери державної діяльності. Вона здійснюється на загально-соціальному та спеціальному рівнях. Загально-соціальна протидія злочинності є основою спеціальної протидії. Спеціальна протидія здійснюється шляхом правового реагування на вчинення злочину та спеціально-кримінологічного запобігання новим злочинам (Міщенко, 2011: 10). Є. Гладкова визначає протидію злочинності як особливий інтегрований, багаторівневий об'єкт соціального управління, який становить різноманітну за

формами діяльності відповідних суб'єктів (державних, недержавних органів та установ, громадських формувань та окремих громадян), які взаємодіють у вигляді системи різномірних заходів, спрямованих на пошук шляхів, засобів та інших можливостей ефективного впливу на злочинність із метою зниження інтенсивності процесів детермінації злочинності на всіх рівнях, нейтралізації дії її причин та умов для обмеження кількості злочинних проявів до певного рівня (Богатирьов, Литвинов, 2013; Дручек, Легенький, 2021).

Тож, протидія злочинності в цілому та кіберзлочинності зокрема – це комплексна діяльність спрямована на реалізацію заходів та процедур із попередження, виявлення та припинення дій окремих осіб та груп, що містять ознаки злочинів, а також факторів, які сприяють їх вчиненню. Взаємодія суб'єктів протидії як раз відрізняється тим, що спрямована на консолідацію зусиль та можливостей із реалізації вказаного комплексу заходів та процедур. Тому це не просто співпраця, а кваліфікована спільна діяльність в межах відповідного кола повноважень, прав, організаційно-управлінських ресурсів із виявлення та припинення кіберзлочинів, а також сприяючих їх вчиненню факторів.

Рухаючись за логікою дослідження можемо виділити третю особливість взаємодії в сфері протидії кіберзлочинності – обмеженість переліку суб'єктів які вступають у подібний формат правовідносин. Зокрема, їх учасниками є суб'єкти, що уповноважені на реалізацію правоохоронної функції держави.

Надаючи характеристику безпосередньо правоохоронній функції Г.Н. Манов доводить, що вона висвітлює діяльність держави, спрямовану на охорону правопорядку, власності, прав і законних інтересів громадян. На його думку, цю функцію здійснюють усі органи держави, але поряд з цим існують спеціальні органи, на які безпосередньо покладається здійснення правоохоронної діяльності, наприклад, суд, прокуратура (Дубінчак, 2010). О. Кулик наголошує на збірному змісті правоохоронної функції та вважає, що вона складається із: функції охорони державної безпеки, громадського порядку, майна фізичних та юридичних осіб, контролю за станом дотримання нормативних актів в окремих сферах суспільного життя, виявлення фактів скоєння злочинів і адміністративних правопорушень; їх припинення; розгляду адміністративних справ та накладення адміністративних стягнень (Кулик, 2003: 828; Горінецький, 2005: 275). Й.І. Горінецький пропонує наступне визначення: правоохоронна функція сучасної держави – це самостійний і пріоритетний напрям державної політики, котрий за допомогою юридичних засобів здійснюється для досягнення такого соціального ефекту, як захист права загалом, основ конституційного ладу, в тому числі прав, свобод і законних інтересів людини і громадянина та інших об'єктів, зміцнення законності і правопорядку, і одночасно виступає правовою формою досягнення інших цілей суспільства і держави (Дубінчак, 2010). Поділяє таку позицію І.В. Сажнев: правоохоронна функція – це напрям діяльності держави, що виражає її сутність на даному історичному етапі, спрямований на вирішення основних завдань по забезпеченню охорони конституційного ладу, прав та свобод громадян, законності та правопорядку, усіх врегульованих правом суспільних відносин, і здійснюється у відповідних формах та особливими методами (Кулик, 2003: 68; Горінецький, 2005: 97-98).

Тож, правоохоронна функція держави – це напрям діяльності спеціально уповноважених державою суб'єктів із забезпечення прав та свобод людини та громадянина на території України, а також формування та підтримки суспільного ладу в якому панує тотальний правопорядок – дотримання всіма та кожним вимог Конституції та іншого законодавства України. Протидія злочинності, зокрема, вчинюваній за допомогою комп'ютерних технологій – це невід'ємний атрибут процесу реалізації правоохоронної функції, адже виявлення та припинення суспільно-небезпечних діянь дозволяє попередити порушення прав та свобод окремих осіб та соціальних груп в майбутньому.

Звідси виходить, що взаємодія у сфері протидії кіберзлочинності відбувається між обмеженим колом учасників, а саме суб'єктами, які володіють спеціальними повноваженнями та обов'язком реалізовувати правоохоронну функцію держави.

Державно-правовий характер взаємодії суб'єктів протидії кіберзлочинності зумовлює останню особливість – адміністративно-правову урегульованість. В класичному розумінні, правове регулювання – це процес упорядкування певного виду суспільних правовідносин, що здійснюється за допомогою різних правових засобів, серед яких центральне місце належить правовим актам та нормам (Фелик, 2017: 89). В свою чергу, адміністративно-правове регулювання – це більш складне, комплексне й багатогранне явище і водночас процес. З ним пов'язано з'ясування суті, змісту та форми держави (форми державного правління і форми державного устрою), розкриття функціональних, організаційно-структурних і політико-правових параметрів виконавчої влади як окремої гілки державної влади. Особливість виконавчої влади серед інших гілок державної влади полягає в тому, що саме у процесі її реалізації відбувається реальне втілення в життя законів та інших нормативних актів держави, практичне застосування всіх важелів державного регулювання та управління важливими процесами суспільного розвитку (Федорова, 2008: 40-41). Розкриваючи зміст даної категорії вчені зауважують, що адміністративно-правове регулювання – це цілеспрямований, організуючий і регулюючий вплив держави через систему органів та посадових осіб на процеси, які відбуваються в суспільстві. До ознак адміністративно-правового регулювання відносять: забезпечення реалізації цілей, завдань і функцій держави; реалізація спеціально уповноваженими суб'єктами, які наділені адміністративними повноваженнями; систематичність; цілеспрямованість; ієрархічність; систематичність; процесуальний характер; цілеспрямованість та інше. Адміністративно-правові відносини – це суспільні відносини в сфері державного управління, учасники яких виступають носіями прав і обов'язків, урегульованих нормами адміністративного права (Битяк, Гаращук, Дьяченко, Зима, Зуй, 2005: 50; Тащишин, 2009: 39).

Висновки. Проведене дослідження показує, що взаємодія суб'єктів протидії кіберзлочинності, відрізняється від звичайного формату співпраці наступними ознаками: 1) головною ціллю є суспільно-небезпечне,

комплексне соціальне явище, яке наносить шкоду правам та свободам громадян України, а також включає негативні дії за які законодавством передбачено найсуворіший різновид покарання – кримінальний; 2) відбувається в рамках протидії кіберзлочинності – спеціальної комплексної діяльності, спрямованої на реалізацію заходів та процедур із попередження, виявлення та припинення дій окремих осіб та груп, що містять ознаки кіберзлочинів, а також факторів, які сприяють їх вчиненню; 3) вступати у дану взаємодію можуть виключно спеціально-уповноважені суб'єкти, які мають права та обов'язки реалізовувати правоохоронну функцію держави; 4) взаємодія суб'єктів протидії кіберзлочинності є об'єктом адміністративно-правового регулювання.

Таким чином, можемо визначити, що взаємодія суб'єктів протидії кіберзлочинності – це регламентована нормами адміністративної галузі права модель суспільних відносин, яка передбачає тісну інформаційно-організаційну співпрацю, консолідацію ресурсів, реалізацію спільних заходів, а також поділ відповідальності у процесі здійснення державно-значущої діяльності у напрямку протидії та запобігання суспільно-небезпечним діям, які складають структуру кіберзлочинності.

Список використаних джерел:

1. Батраченко О.В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції України щодо забезпечення публічної безпеки і порядку: дисертація. Суми: Сумський державний університет. 2019. 218 с.
2. Битяк Ю.П., Гаращук В.М., Дьяченко О.В., Зима О.Т., Зуй В.В. Адміністративне право України: підручник. К. : Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
3. Білодід І.К. Словник української мови : в 11 т. К. : Наукова думка, 1975. Т. 5. 832 с.
4. Богатирьов І.Г., Литвинов О.М. Кримінальна політика як наукова стратегія у сфері протидії злочинності. *Вісник Кримінологічної асоціації України*. 2013. № 4. С. 6–12.
5. Бусел В.Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. К., Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.
6. Горінецький Й.І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти: Автреф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Національна академія внутрішніх справ України. К., 2005. 20 с.
7. Дручек О.В., Легенький В.В. Протидія злочинам, здійсненим на ґрунті ненависті: поняття, зміст, ознаки. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. №4. С.450-453.
8. Дубінчак В.М. Правоохоронна діяльність сутність, суб'єкти, засоби забезпечення (теоретико-правовий аспект): дисертація. Київ: Національна академія наук України Інститут держави і права ім. В.М. Корецького. 2010. 425 с.
9. Ковальов В.В. Взаємодія слідчого з працівниками експертної служби МВС України: дисертація. Київ: Київський національний університет внутрішніх справ. 2007. 227 с.
10. Кулик О. Правоохоронні органи України. Міжнародна поліцейська енциклопедія: у 10-ти т. К.: Концерн "Видавничий Дім "Ін Юре", 2003 Т.1. 2003. 1232 с.
11. Куц В. Загальна характеристика механізму протидії злочинності та його понятійного апарату. *Актуальні проблеми кримінального права та кримінології: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції*. Донецький юридичний інститут ЛДУВС ім. Е.О. Дідоренка. Донецьк: Норд Комп'ютер, 2009. С. 12–15.
12. Лисенко В.В. Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування податкових злочинів: дисертація. Ірпінь: Національна академія Державної податкової служби України. 2018. 189 с.
13. Міщенко С.Г. Роль кримінальної юстиції в протидії злочинності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.08. Київ, 2011. 19 с.
14. Про основні засади забезпечення кібербезпеки України: Закон України від 05.10.2017 №2163-VIII.
15. Тацішин І.Б. Адміністративно-правове забезпечення інформаційних відносин в галузі реклами: дисертація. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. 2009. 198 с.
16. Тернопільська В.І. Система виховання соціально-комунікативної культури учнів загальноосвітньої школи у позаурочній діяльності: дисертація. Київ: Інститут проблем виховання АПН України. 2009. 573 с.
17. Федорова К.І. Адміністративно-правове регулювання приватної нотаріальної діяльності в Україні: дисертація. Запоріжжя: Запорізький національний університет. 2008. 209 с.
18. Фелик В.І. Адміністративно-правове забезпечення профілактичної діяльності Національної поліції України: дисертація. Харків: Харківський національний університет внутрішніх справ. 2017. 479 с.
19. Чумак В.В. Взаємодія та координація між суб'єктами охорони державного кордону. *Право і безпека*. 2011. № 2 (39). С. 161–165.

References:

1. Batrachenko, O.V. (2019). *Administrativno-pravovi zasady diialnosti Natsionalnoi politsii Ukrainy shchodo zabezpechennia publichnoi bezpeky i poriadku* [Administrative and legal principles of the National Police of Ukraine to ensure public safety and order]: dysertatsiia. Sumy: Sumskiy derzhavnyi universytet. 218 p. [in Ukrainian].
2. Bytiak, Yu.P., Harashchuk, V.M., Diachenko, O.V., Zyma, O.T., Zui, V.V. (2005). *Administrativne pravo Ukrainy: pidruchnyk* [Administrative law of Ukraine: textbook]. K. : Yurinkom Inter, 544 p. [in Ukrainian].
3. Bilodid, I.K. *Slovnnyk ukrainskoi movy* [Dictionary of the Ukrainian language]: v 11 t. K. : Naukova dumka, 1975. T. 5. 832 p. [in Ukrainian].
4. Bohatyrov, I.H., Lytvynov, O.M. (2013). *Kryminalna polityka yak naukova stratehiia u sferi protydii zlochynnosti* [Criminal policy as a scientific strategy in the field of combating crime]. *Visnyk Kryminolohichnoi asotsiatsii Ukrainy*. № 4. pp. 6–12. [in Ukrainian].
5. Busel, V.T. (2005). *Velykyi tлумachnyi slovnnyk suchasnoi ukrainskoi movy* [A large explanatory dictionary of the modern Ukrainian language]. K., Irpin : Perun, 1728 p. [in Ukrainian].

6. Horinetskyi, Y.I. (2005). Pravoohoronna funktsiia derzhav Tsentralnoi Yevropy: teoretychni i praktychni aspekty [Law enforcement function of the states of Central Europe: theoretical and practical aspects]: avtref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.01. Natsionalna akademiia vnutrishnikh sprav Ukrainy. K., 20 p. [in Ukrainian].
7. Druchek, O.V., Lehenkyi, V.V. (2021). Protydiia zlochynam, zdiisnenym na grunti nenavysti: poniattia, zmist, oznaky [Combating hate crimes: concepts, content, signs]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. №4. pp.450-453. [in Ukrainian].
8. Dubinchak, V.M. (2010). Pravoohoronna diialnist sutnist, subiekty, zasoby zabezpechennia (teoretyko-pravovyi aspekt) [Law enforcement activity essence, subjects, means of enforcement (theoretical and legal aspect)]: dysertatsiia. Kyiv: Natsionalna akademiia nauk Ukrainy Instytut derzhavy i prava im. V.M. Koretskoho. 425 p. [in Ukrainian].
9. Kovalov, V.V. (2007). Vzaiemodiia slidchoho z pratsivnykamy ekspertnoi sluzhby MVS Ukrainy [Interaction of the investigator with the employees of the expert service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine]: dysertatsiia. Kyiv: Kyivskiy natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. 227 p. [in Ukrainian].
10. Kulyk, O. (2003). Pravoohoronnii orhany Ukrainy [Law enforcement agencies of Ukraine]. Mizhnarodna politseiska entsyklopediia: u 10-ty t. K.: Kontsern "Vydavnychiy Dim "In Yure", 2003 T.1. 2003. 1232 p. [in Ukrainian].
11. Kuts, V. (2009). Zahalna kharakterystyka mekhanizmu protydii zlochynnosti ta yoho poniatiinoho aparatu [General characteristics of the crime prevention mechanism and its conceptual apparatus]. *Aktualni problemy kryminalnoho prava ta kryminolohii: materialy vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Donetskyyi yurydychnyi instytut LDUVS im. E.O. Didorenka. Donetsk: Nord Kompiuter, pp. 12–15. [in Ukrainian].
12. Lysenko, V.V. (2018). Problemy kryminalistychnoho zabezpechennia rozsliduvannia podatkovykh zlochyniv [Problems of forensic investigation of tax crimes]: dysertatsiia. Irpin: Natsionalna akademiia Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy. 189 p. [in Ukrainian].
13. Mishchenko, S.H. (2011). Rol kryminalnoi yustytisii v protydii zlochynnosti [The role of criminal justice in combating crime]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.08. Kyiv, 19 p. [in Ukrainian].
14. Pro osnovni zasady zabezpechennia kiberbezpeky Ukrainy [On the main principles of ensuring cyber security of Ukraine]: Zakon Ukrainy vid 05.10.2017 №2163-VIII. [in Ukrainian].
15. Tatsyshyn, I.B. (2009). Administratyvno-pravove zabezpechennia informatsiinykh vidnosyn v haluzi reklamy [Administrative and legal provision of information relations in the field of advertising]: dysertatsiia. Lviv: Lvivskiy derzhavnyi universytet vnutrishnikh sprav. 198 p. [in Ukrainian].
16. Ternopil'ska, V.I. (2009). Systema vykhovannia sotsialno-komunikatyvnoi kultury uchniv zahalnoosvitnoi shkoly u pozaurochnii diialnosti [The system of education of social and communicative culture of secondary school students in extracurricular activities]: dysertatsiia. Kyiv: Instytut problem vykhovannia APN Ukrainy. 573 p. [in Ukrainian].
17. Fedorova, K.I. (2008). Administratyvno-pravove rehuliuвання pryvatnoi notarialnoi diialnosti v Ukraini [Administrative and legal regulation of private notary activity in Ukraine]: dysertatsiia. Zaporizhzhia: Zaporizkyyi natsionalnyi universytet. 209 p. [in Ukrainian].
18. Felyk, V.I. (2017). Administratyvno-pravove zabezpechennia profilaktychnoi diialnosti Natsionalnoi politsii Ukrainy [Administrative and legal provision of preventive activities of the National Police of Ukraine]: dysertatsiia. Kharkiv: Kharkivskyyi natsionalnyi universytet vnutrishnikh sprav. 479 p. [in Ukrainian].
19. Chumak, V.V. (2011). Vzaiemodiia ta koordynatsiia mizh subiektamy okhorony derzhavnoho kordonu [Interaction and coordination between subjects of state border protection]. *Pravo i bezpeka*. № 2 (39). pp. 161–165. [in Ukrainian].